

ŽMONIŲ KITŲ BAKTERINIŲ IR VIRUSINIŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ EPIDEMIOLOGINĖ 2023 M. APŽVALGA

1. ĮVADAS

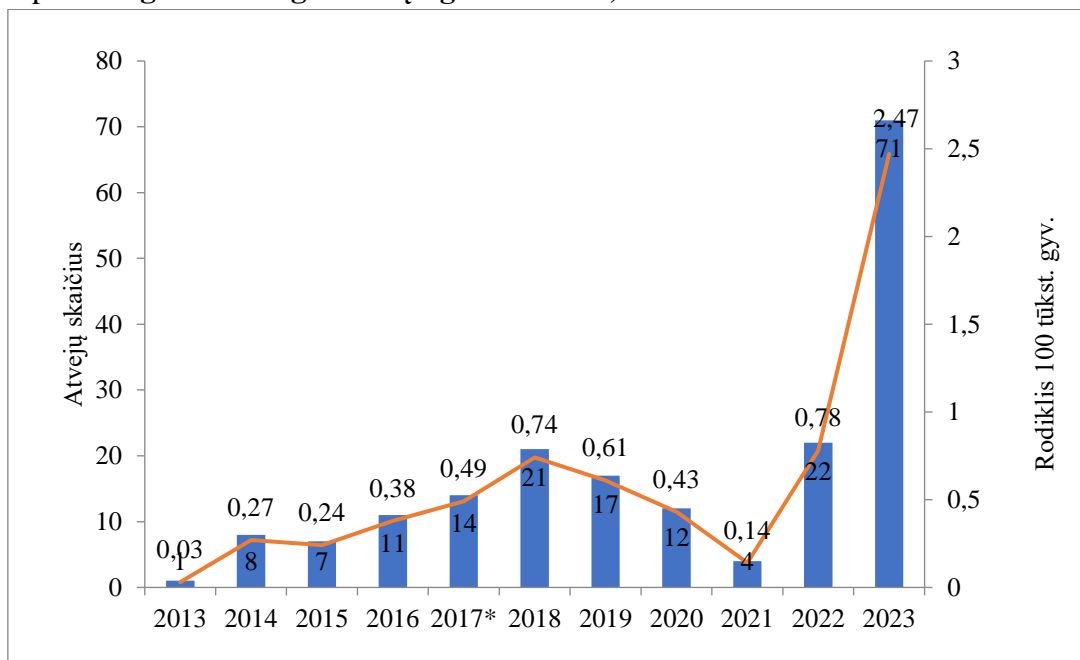
Europos retomis ligomis sergančių pacientų organizacijų aljanso (*European Organization for Rare Diseases – EURORDIS*) duomenimis, šiuo metu nustatyta daugiau nei 6 tūkst. įvairių retų ligų, kurioms priskiriamos ir tokios infekcinės ligos kaip virusinės hemoraginės karštligės (Ebolos, Marburgo, dengės, geltonoji, Krymo-Kongo, hemoraginė karštligė su inkstų sindromu), leptospirozė, bruceliozė, raupsai, legioneliozė, maras, spongiforminės encefalopatijos ir kt. Kai kurios iš šių infekcinių ligų registruojamos ir Lietuvoje.

1.1. SERGAMUMAS LEGIONIERIŲ LIGA

Legioneliozė – tai ūminė infekcinė liga, kuriai būdingos dvi pagrindinės kliniškai ir epidemiologiškai susijusios ligos formos: pirmoji – legionierių liga (A48.1 pagal TLK-10-AM), kuriai būdinga pneumonija, ir antroji – Pontiako karštligė (A48.2 pagal TLK-10-AM), pasižyminti lengvesne ūminės respiracinės ligos eiga be pneumonijos. Europos Sąjungoje vykdoma legionierių ligos (A48.1 pagal TLK-10-AM) epidemiologinė priežiūra.

Lietuvoje 2013–2023 m. laikotarpiu buvo užregistruoti 188 legionierių ligos atvejai, iš jų 71 – 2023 m. (2,47 atvejo 100 tūkst. gyv.) (1 pav.). 2023 m. registruota 3,2 karto daugiau ligos atvejų lyginant su 2022 m.

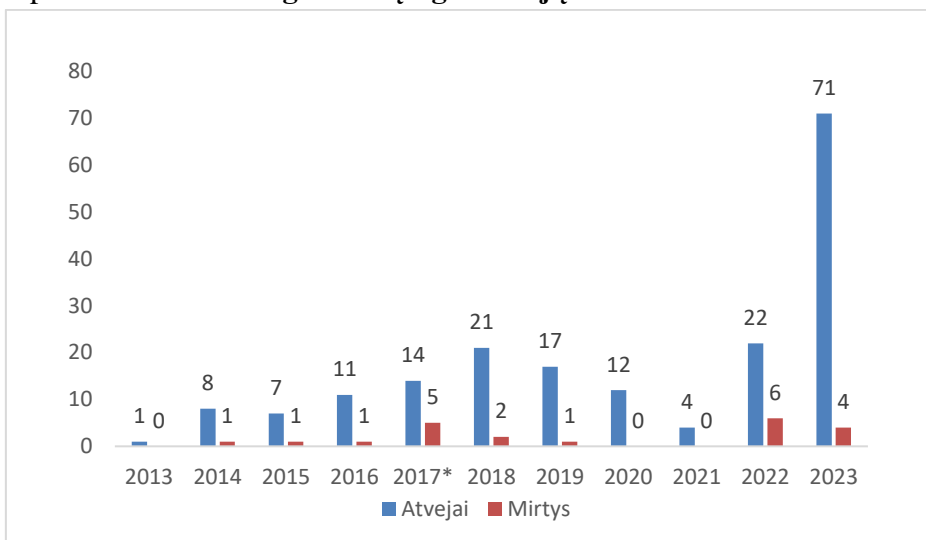
1 pav. Sergamumo legionierių liga dinamika, 2013–2023 m.

* 2017 m. užregistruota 15 legioneliozės atvejų (0,53 atvejo 100 tūkst. gyv.): 14 legionierių ligos atvejų (0,49 atvejo 100 tūkst. gyv.), 1 – Pontiako karštligės atvejis.

2013–2023 m. laikotarpiu registruota 21 mirtis nuo legionierių ligos, iš jų 4 – 2023 m. (2 pav.)

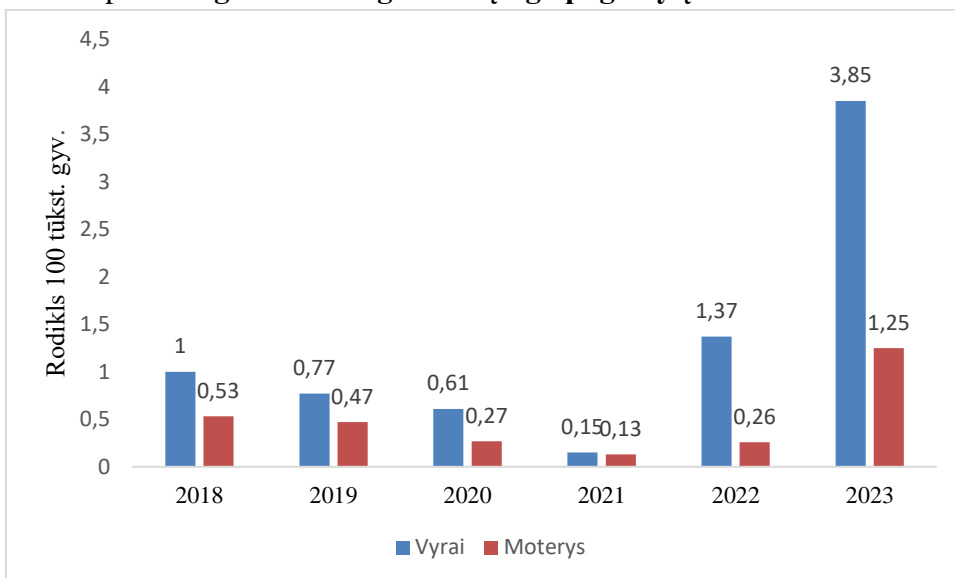
2 pav. Mirties nuo legionierių ligos atvejų skaičius 2013–2023 m.

Iš 71 2023 m. Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinėje sistemoje (toliau – ULSVIS) registruotų legionierių ligos atvejų 62 klasifikuojami kaip patvirtinti, 9 – tikėtini¹.

Legionierių liga dažniau registruojama tarp vyrų. 2023 m. tarp susirgusiųjų buvo 52 vyrai (3,85 atvejo 100 tūkst. gyv.) ir 19 moterų (1,25 atvejo 100 tūkst. gyv.) (3 pav., 1 lentelė). 2018–2023 m. iš visų susirgusiųjų 70,1 proc. sudarė vyrai.

3 pav. Sergamumas legionierių liga pagal lytį 2018–2023 m.

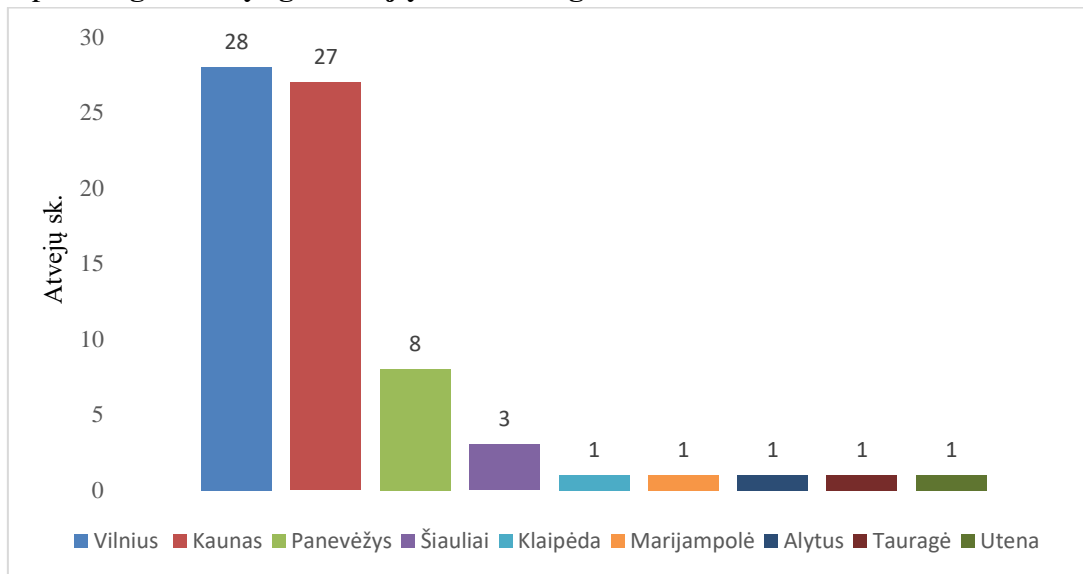
¹ 2018 m. birželio 22 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/945 dėl užkrečiamųjų ligų ir susijusių specialiųjų sveikatos problemų, kurioms turi būti taikoma epidemiologinė priežiūra, ir susijusių atvejų apibrėžčių <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0945&from=LT>

1 lentelė. Susirgusių asmenų struktūra pagal lytį, 2018–2023 m.

Metai	vyrai		moterys		iš viso:	
	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.	Atvejų skaičius	Sergamumo rodiklis 100 tūkst. gyv.
2023	52	3,85	19	1,25	71	2,47
2022	18	1,37	4	0,26	22	0,78
2021	2	0,15	2	0,13	4	0,14
2020	8	0,61	4	0,27	12	0,43
2019	10	0,77	7	0,47	17	0,61
2018	13	1	8	0,53	21	0,74
Iš viso:	103		44		147	
Iš viso %:	70,1		29,9		100	

Susirgimai legionierių liga buvo užregistruoti 9 regionuose. Vilniaus ir Kauno regionuose 2023 m. registruota 77,5 proc. visų legionierių ligos atvejų (4 pav., 2 lentelė). 2023 m. Kauno regione buvo registruotas legionierių ligos protrūkis. Su šios ligos protrūkiu susiję 24 atvejai.

4 pav. Legionierių ligos atvejų skaičius regionuose 2023 m.

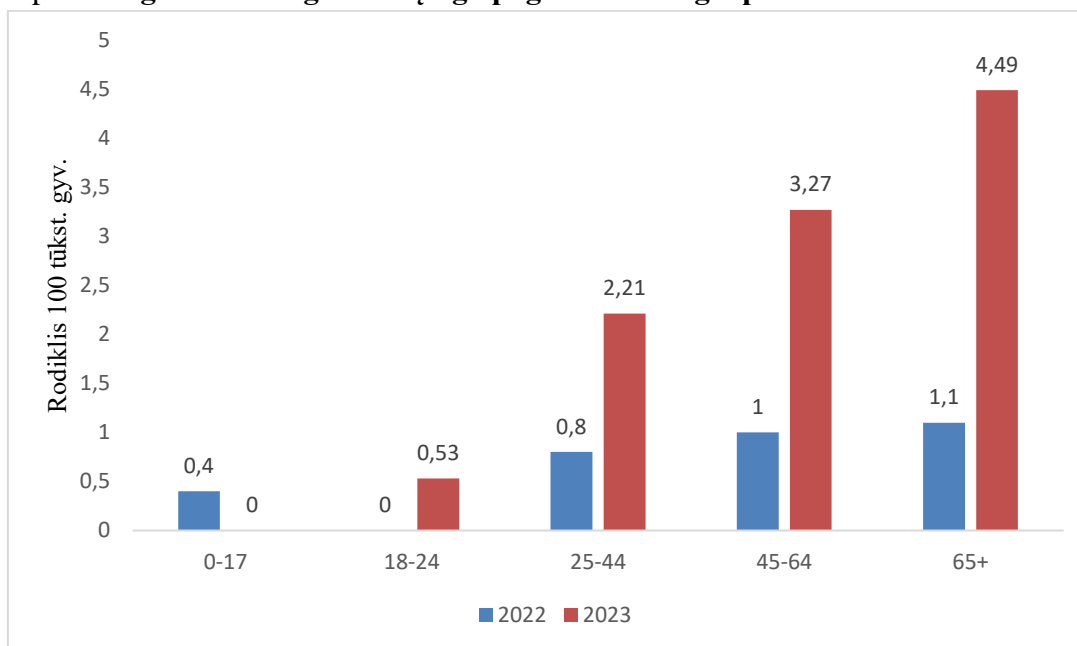
2 lentelė. Sergamumas legionierių liga Lietuvoje pagal regionus 2023 m.

Regionas	Susirgimų skaičius (n)	Rodiklis 100 tūkst. gyv.
Vilniaus	28	3,26
Kauno	27	4,63
Panevėžio	8	3,8
Šiaulių	3	1,13
Klaipėdos	1	0,3
Alytaus	1	0,74
Marijampolės	1	0,74

Tauragės	1	1,1
Utenos	1	0,79
Iš viso	71	2,47

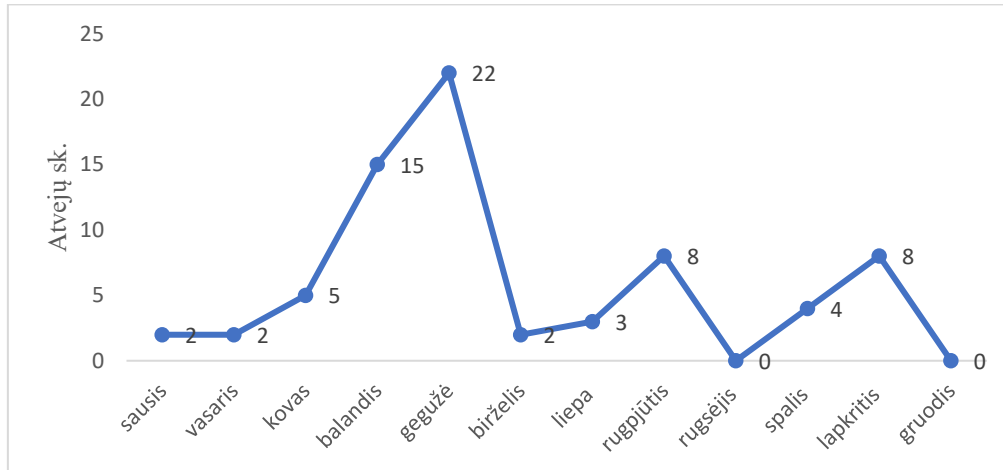
Vyresnis amžius yra vienas iš legionierių ligos rizikos veiksnių. Sergamumo rodikliai legionierių liga didesni tarp vyresnio amžiaus asmenų (5 pav.). 2023 m. 74,6 proc. ligos atvejų buvo užregistruota tarp vyresnių nei 45 metai amžiaus asmenų.

5 pav. Sergamumas legionierių liga pagal amžiaus grupes 2022 ir 2023 m.

Legionierių ligos atvejai yra registruojami ištisus metus. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenimis, pastaraisiais metais didžiausias ligos atvejų skaičius bendrai Europos Sąjungos / Europos ekonominės erdvės šalyse registruojamas šiltuoju metų laiku – birželio–spalio mėnesiais. Lietuvoje 2023 m. didžiausias legionierių ligos atvejų registruota balandžio–gegužės mėnesiais (6 pav.). Šiuo laikotarpiu buvo registruotas legionierių ligos protrūkis Kauno regione. Balandžio–rugpjūčio mėnesiais iš viso Lietuvoje registruota 70 proc. ligos atvejų.

6 pav. Legionierių ligos atvejų pasiskirstymas pagal mėnesius 2023 m.

Legionierių ligos atvejai yra klasifikuojami į susijusius su kelionėmis, hospitalinius, įgytus visuomenėje. Daugumos atvejų užsikrėtimo vietos nėra tiksliai žinomos ir dažniausiai siejamos su visuomene (3 lentelė).

3 lentelė. Legionierių ligos atvejų klasifikacija pagal tikėtiną užsikrėtimo vietą 2023 m.

Atvejai pagal tikėtiną / nustatytą užsikrėtimo vietą	Atvejų skaičius	Procentai
Numanoma, kad užsikrėtė visuomenėje (įskaitant gyvenamąją vietą)	48	67,6
Visuomenėje, kai įrodyta tiksli užsikrėtimo vieta	0	0
Susiję su kelione į užsienį	7	9,9
Susiję su kelione šalies viduje	1	1,4
Hospitaliniai	4	5,6
Kita	0	0
Nežinoma	11	15,5
Iš viso	71	100

Pagrindinis tyrimo metodas taikomas nustatyti legionierių ligą Lietuvoje yra *L. pneumophila* antigeno nustatymas šlapime. Vadovaujantis ULSVIS duomenimis, 2023 m. 56 atvejams ligos diagnozė nustatyta taikant *L. pneumophila* antigeno nustatymo šlapime tyrimą, 6 atvejams atlikus ir antigeno nustatymo šlapime tyrimą ir PGR, tik PGR tyrimas atliktas 9 atvejams.

2023 m. Europos legionierių ligos epidemiologinės priežiūros tinklui (ELDSNet) buvo pranešta apie 4 galimai su kelionėmis susijusius legionierių ligos atvejus pagal Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro nustatytą tvarką.

1.2. DENGĖS KARŠTLIGĖ

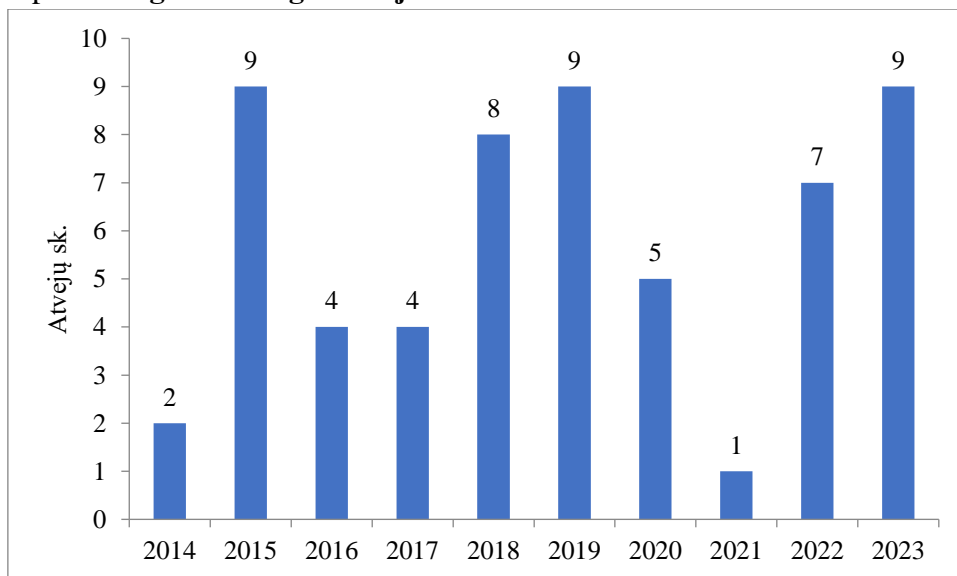
2023 m. Lietuvoje užregistruoti 9 įvežtiniai dengės karštligės atvejai (0,31 atvejo 100 tūkst. gyv.). Dengės karštligė yra endeminė liga daugiau nei 100 šalių Afrikoje, Amerikoje, Pietų ir Pietryčių Azijoje, Ramiojo vandenyno vakariniame regione. Asmenys, kuriems liga 2023 m. buvo diagnozuota Lietuvoje, ligos inkubacinio periodo metu keliavo po endeminius šios ligos kraštus: Indijoje, Egipte, Tailande, Meksikoje, Maldyvuose, Gvatemaloje ir kt.

2023 m. susirgusiųjų amžius dengės karštlige svyravo nuo 29 iki 61 m. Dengės karštligė diagnozuota 5 vyrams (0,37 atvejo 100 tūkst. gyv.) ir 4 moterims (0,26 atvejo 100 tūkst. gyv.).

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenimis, ES / EEE šalyse yra stebima didėjanti įvežtinių dengės karštligės atvejų tendencija. Didėjant įvežtinių atvejų skaičiui ES / EEE regionuose, vykstant klimato pokyčiams dėl kurių susidaro palankesnės sąlygos *Aedes* uodų įsitvirtinimui Europos šalyse, didėja vietinio plitimo dengės karštlige rizika įvairiose Europos šalyse².

2014–2023 m. Lietuvoje iš viso buvo užregistruoti 58 įvežtiniai dengės karštligės atvejai (7 pav.).

7 pav. Dengės karštligės atvejai 2014–2023 m.

1.3. CREUTZFELDT-JACOBO LIGA

2023 m. ULSVIS registruotas 1 Creutzfeldt-Jacobo ligos (retos degeneracinės smegenų ligos) atvejis (ligos forma nežinoma). Yra išskiriamos kelios šios ligos formos. Dažniausiai pasitaikanti yra sporadinė (apie 85 proc. visų atvejų), kurią sukelia dėl nežinomų priežasčių pakitę baltymai – prionai.

ES yra vykdoma naujojo Creutzfeldt-Jacobo ligos varianto epidemiologinė priežiūra. Ši ligos forma yra labai reta ir ja galima užsikrėsti valgant spongiformine encefalopatija užsikrėtusių galvijų mėsą.

² <https://www.ecdc.europa.eu/en/all-topics-z/dengue/surveillance-and-disease-data/autochthonous-transmission-dengue-virus-eueea>

1.4. BRUCELIOZĖ

2023 m. Lietuvoje registruoti 2 bruceliozės atvejai (0,07 atvejo 100 tūkst. gyv.). Tai retai Lietuvoje registruojama liga. Vertinant pastarąjį dvidešimtmetį susirgimai brucelioze Lietuvoje buvo registruoti 2013 m. (2 atvejai), 2009 m. (1 atvejis), 2004 m. (1 atvejis). Bruceliozė dažniau registruojama Pietų Europos šalyse – Graikijoje, Italijoje, Ispanijoje.

1.5. IŠVADOS

1. 2023 m. Lietuvoje registruotas 71 legionierių ligos atvejis (2,47 atvejo 100 tūkst. gyv.), 77,5 proc. ligos atvejų registruota Vilniaus ir Kauno regionuose. Susirgimai dažnesni tarp vyresnių nei 45 m. asmenų. Liga dažniau registruojama tarp vyrų.

2. 2023 m. Lietuvoje užregistruoti 9 įvežtiniai dengės karštligės atvejai. Liga diagnozuota asmenims, grįžusiems iš endeminių šios ligos teritorijų.

3. 2023 m. registruotas 1 Creutzfeldt-Jacobo ligos atvejis, 2 – bruceliozės atvejai.